

Het eerste couplet: Marley's geest

Om maar meteen met de deur in huis te vallen: Marley was dood. Daarover bestond geen enkele twijfel. Zijn overlijdensakte was getekend door de priester, de secretaris, de begrafenisondernemer en door de eerste rouwdrager. Scrooge ondertekende de akte eveneens en zijn naam stond bij de Beurs garant voor alles waar hij zijn handtekening maar onder wilde zetten. De oude Marley was zo dood als een deurnagel.

Kijk, ik wil niet zeggen dat ik uit eigen ervaring weet wat er nu zo bijzonder doods is aan een deurnagel. Ik zou zelf geneigd zijn om een doodskistnagel als het meest doodse stuk ijzerwaren in de handel te beschouwen. Maar in deze uitdrukking schuilt de wijsheid van onze voorouders en mijn ongewijde handen gaan die niet overhoop gooien, anders is het gedaan met dit land. U zult me daarom toestaan dat ik nadrukkelijk herhaal dat Marley zo dood als een deurnagel was.

Wist Scrooge dat hij dood was? Natuurlijk wist hij dat. Hoe kon het ook anders? Scrooge en hij waren partners gedurende ik weet niet hoeveel jaren. Scrooge was zijn enige executeur¹, zijn enige administrateur, zijn enige cessionaris², zijn enige erfgenaam, zijn enige vriend en de enige die rouwde. En zelfs Scrooge was niet zo verschrikkelijk uit het veld geslagen door de treurige gebeurtenis; hij toonde zich op de dag van de begrafenis een uitstekend zakenman door deze te vieren met het sluiten van een uiterst voordelige overeenkomst.

Het noemen van Marley's begrafenis brengt me terug naar het punt waar ik begonnen ben. Het lijkt geen twijfel dat Marley dood was. Dit moet glashelder zijn, anders kan er niets wonderbaarlijks komen uit het verhaal dat ik ga vertellen. Als we niet zeker wisten dat Hamlets vader gestorven was voordat het toneelstuk begon, dan zou zijn nachtelijke wandelingetje in de oostenwind lang zo vreemd niet zijn geweest. Hij had dan iedere willekeurige man van middelbare leeftijd kunnen zijn, die onbezonnen in het donker naar buiten zou zijn gegaan, om op een winderige plek – laten we zeggen: het kerkhof van de Sint-Pauluskathedraal – de zwakke geest van zijn zoon te verbazen.

Scrooge had nooit de moeite genomen om de naam van de oude Marley over te schilderen. Daarom stond er, nog jaren later, boven de deur van de zaak: Scrooge en Marley. De firma stond ook bekend als Scrooge en Marley. Soms spraken mensen, die nieuw in het vak waren, Scrooge met Scrooge aan en soms met Marley, maar hij reageerde op beide namen. Voor hem was het allemaal één pot nat.

Oh, maar hij was een uitbouter, die Scrooge! Een knijpende, wringende, schrapende, graaiende, hebzuchtige, oude zondaar! Zo hard en zo scherp als vuursteen, waarvan de vonken nooit tot een warm vuur zouden uitgroeien. Hij was stiekem, zelfgenoegzaam en zo gesloten als een oester. Zijn inwendige kou bevroor zijn oude gelaatstrekken, doorbeet zijn scherpe neus, verschrompelde zijn wangen en verstijfde zijn gang. Het maakte zijn ogen rood, zijn dunne lippen blauw en gaf zijn snerpende stem een bijtende klank. Op zijn hoofd,

¹ De executeur is degene die verantwoordelijk is voor de afwikkeling van de erfenis.

² Degene die alle verzekeringen en dergelijke overneemt.

zijn wenkbrauwen en op zijn ongeschoren kin lag een laag ijzige rijp. Hij droeg zijn vriestemperatuur altijd met zich mee. Tijdens de hondsdagen³ maakte Scrooge zijn kantoor ijskoud en met Kerstmis liet hij die kou geen graad ontdooien.

Hitte en kou hadden weinig invloed op Scrooge. Warmte kon hem niet verwarmen en winterweer kon hem niet doen kleumen. Geen wind was guurder dan hijzelf, geen vallende sneeuw ging meer op haar doel af, geen striemende regen was dover voor elke smeekbede. Slecht weer had geen vat op hem. De zwaarste regen, sneeuw, hagel en ijzel konden zich erop beroemen slechts één ding op hem voor te hebben: ze waren vrijgevig en Scrooge was dat nooit.

Op straat hield niemand hem ooit staande, om hem vervolgens opgewekt te vragen: 'Mijn beste Scrooge, hoe gaat het? Wanneer komt u weer eens bij me langs?' Bedelaars smeekten hem nooit om een kleinigheid, kinderen vroegen hem nooit hoe laat het was. Geen man of vrouw had ooit in zijn hele leven Scrooge de weg gevraagd naar die en die plek. Zelfs blindengeleidehonden schenen hem te kennen en trokken, wanneer ze hem zagen aankomen, hun eigenaren naar doorgangen en portieken en kwispelden met hun staarten alsof ze wilden zeggen: 'Helemaal geen ogen hebben, is beter dan een boos oog hebben, blinde meester!'

Maar wat kon Scrooge dit schelen? Dit was precies zoals hij het wenste; zijn weg te gaan langs de zijlijn van de drukke paden van het leven, daarbij iedere vorm van menselijk medeleven schuwend. Volgens hen die hem kenden, was dat het enige wat Scrooge verlangde.

Op zekere dag – eigenlijk op een van de fijnste dagen in het jaar: de dag van Kerstavond – was de oude Scrooge druk bezig in zijn kantoor. Het weer was guur en bijtend koud en mistig bovendien. Buiten in de steeg kon hij de mensen horen: hun piepende ademhaling in en uit, terwijl ze hun handen om hun borst sloegen; en hun voeten die ze op de stoep probeerden warm te stampen. De stadsklokken hadden nog maar net drie uur geslagen maar het was al helemaal donker. Het was de hele dag niet echt licht geweest. Kaarsen flakkerden achter de ramen van de omliggende kantoren als roodachtige vegen op de haast tastbare bruine lucht. De mist drong binnen door iedere kier en ieder sleutelgat en was zo dicht dat, hoewel de steeg een van de smalste was, de huizen aan de overkant slechts schimmen leken. Bij het zien neerslaan van de smoezelige wolk, die alles verduisterde, zou men kunnen denken dat de natuur hier vlakbij haar verblijf had en op grote schaal aan het brouwen was geslagen.

De deur van Scrooge's kantoor stond open, zodat hij zijn klerk in de gaten kon houden, die wat verderop in een troosteloos, klein hokje met de hand brieven aan het kopiëren was. Bij Scrooge brandde al een heel klein vuurtje, maar het vuur van de klerk was zelfs nog een stuk kleiner dan dat, zodat het leek alsof er slechts één kooltje lag. Maar hij kon het niet aanvullen, want Scrooge hield de kolenkit in zijn eigen kamer. En als de klerk daar met de schop naar binnen zou gaan, zou hij vast en zeker zijn werkgever horen

³ De dagen van omstreeks 20 juli tot rond 20 augustus (de heetste dagen van de zomer) worden de hondsdagen genoemd.

voorspellen dat, wanneer dit zo doorging, het noodzakelijk zou zijn dat hun wegen zich zouden scheiden. Daarom sloeg de klerk zijn witte das om en probeerde zich te warmen aan de kaars, waar hij jammerlijk in faalde, omdat hij nou eenmaal geen man was met een sterke verbeeldingskracht.

‘Een vrolijk Kerstfeest, oom! En God zegene u!’ riep een opgewekte stem. Het was Scrooge’s neef, die zo vlug was binnengekomen, dat zijn stem het eerste was wat Scrooge op zijn aanwezigheid attent maakte.

‘Bah!’ zei Scrooge. ‘Onzin!’

Hij had zo gehaast door de mist en de vrieskou gelopen, deze neef van Scrooge, dat hij nu helemaal warm was en gloeide. Zijn gezicht was blozend en knap, zijn ogen fonkelden en zijn adem dampte.

‘Kerstmis onzin, oom?’ vroeg Scrooge’s neef. ‘Dat meent u toch zeker niet?’

‘Dat meen ik wel,’ zei Scrooge. ‘Vrolijk Kerstfeest! Welk recht heb jij om vrolijk te zijn? Welke reden heb je om vrolijk te zijn? Je bent arm genoeg.’

‘Kom nou,’ antwoordde de neef opgewekt. ‘Welk recht heeft u om zo somber te zijn? Welke reden heeft u om zo zwartgallig te zijn? U bent rijk genoeg.’

Scrooge had zo snel geen beter antwoord klaar en herhaalde ‘Bah’, en liet daar meteen op volgen: ‘Onzin!’

‘Wees nou niet zo prikkelbaar, oom,’ zei de neef.

‘Hoe kan ik anders,’ reageerde de oom, ‘als ik in deze wereld vol idioten moet leven? Vrolijk Kerstfeest! Weg met dat vrolijke Kerstfeest. Wat is de kersttijd voor jou, behalve dat het een tijd is om rekeningen te betalen zonder geld? Een tijd om te ontdekken dat je weer een jaar ouder bent, maar nog geen uur rijker? Een tijd om de grootboeken op te maken en iedere post die erin staat, een dozijn maanden lang, als een dreiging te zien? Als ik mijn zin kreeg,’ vervolgde Scrooge verontwaardigd, ‘dan zou iedere idioot die rondloopt met dat vrolijk Kerstfeest op zijn lippen, gekookt worden in zijn eigen pudding en begraven worden met een hulsttak door zijn hart. Zo zou het moeten zijn en niet anders!’

‘Oom!’ vermaande de neef.

‘Neef!’ antwoordde de oom streng. ‘Vier jij het Kerstfeest op jouw manier en laat mij het op mijn manier vieren.’

‘Vieren?’ antwoordde Scrooge’s neef. ‘Maar u viert het niet.’

‘Laat mij het dan negeren,’ zei Scrooge. ‘Dat het jou maar veel geluk mag brengen. Net zo veel als het je altijd al gebracht heeft!’

‘Ik heb heel veel goede dingen mogen ontvangen, maar ik durf rustig te zeggen dat ik daarvoor nooit iemand heb hoeven uitbuiten,’ antwoordde de neef. ‘En daar valt Kerstmis ook onder. Maar ik ben er zeker van dat ik de kersttijd – afgezien van de eerbied die in de heilige naam en herkomst schuilt en voor zover iets dat bij Kerstmis hoort daarvan afgescheiden kan worden – altijd heb gezien als een fijne tijd: een vriendelijke, vergevingsgezinde, liefdadige, prettige tijd. De enige tijd die ik ken in dit lange kalenderjaar, waarin mannen en vrouwen, alsof het zo is afgesproken, hun gesloten harten openen en aan mensen van een lagere afkomst denken, alsof ze waarlijk reisgenoten naar het graf zijn en

niet een ander soort schepselen met andere bestemmingen. En daarom, oom, hoewel het nooit ook maar een beetje goud of zilver in mijn zak gebracht heeft, geloof ik dat de kersttijd mij goed heeft gedaan en me goed zal blijven doen en daarom zeg ik: God zegene Kerstmis!

De klerk in zijn kleine hokje applaudisseerde als vanzelf. Doordat hij zich meteen realiseerde hoe ongepast dit was, pookte hij het vuurtje maar op, waardoor het laatste zwakke vonkje voorgoed doofde.

‘Als ik nog één geluid van jou hoor,’ zei Scrooge, ‘dan kun je Kerstmis vieren met het verlies van je baan.’ Hij wendde zich weer tot zijn neef en zei: ‘Je bent nogal een vurig redenaar. Je zou de politiek in moeten gaan.’

‘Niet zo boos zijn, oom. Toe, kom morgen bij ons eten.’

Scrooge antwoordde dat hij hem liever ergens naartoe zag lopen. Inderdaad, dat zei hij echt. Hij gebruikte de hele lengte van de uitdrukking en zei dat hij hem graag in dat uiteinde zag.

‘Maar waarom?’ vroeg Scrooge’s neef geschokt. ‘Waarom?’

‘Waarom ben je getrouwd?’ vroeg Scrooge.

‘Omdat ik verliefd werd.’

‘Omdat ik verliefd werd!’ gruwde Scrooge, alsof dat het enige in de wereld was wat nog belachelijker was dan een vrolijk Kerstfeest. ‘Goedemiddag!’

‘Kom nou, oom, voordat ik getrouwd was, hebt u mij ook nooit opgezocht. Waarom geeft u nu dit als reden om niet te komen?’

‘Goedemiddag,’ zei Scrooge.

‘Ik wil niets van u en ik vraag u nergens om. Waarom kunnen we geen vrienden zijn?’

‘Goedemiddag,’ zei Scrooge.

‘Het spijt me, uit de grond van mijn hart, dat u zo vastberaden bent. We hebben nooit woorden met elkaar gehad. Maar ik heb mijn best gedaan, met de kerstgedachte in mijn achterhoofd, en ik houd mijn kersthumeur tot het laatst vast. Dus wens ik u een vrolijk Kerstfeest, oom!’

‘Goedemiddag,’ zei Scrooge.

‘En een gelukkig Nieuwjaar!’

‘Goedemiddag,’ zei Scrooge.

Ondanks alles verliet zijn neef de kamer zonder een onvertogen woord. Bij de voordeur stopte hij even om de wens van de dag tot de klerk te richten, die, zo koud als hij was, toch warmer was dan Scrooge, want hij groette hem hartelijk terug.

‘Daar heb je er nog zo één,’ bromde Scrooge, die hen gehoord had. ‘Mijn klerk die het, met vijftien shillings per week en een vrouw en kinderen, ook al over een vrolijk Kerstfeest heeft. Voer mij maar af naar een gekkenhuis.’

Toen de klerk Scrooge’s neef uitliet, liet hij tegelijkertijd twee andere mensen binnen. Het waren twee deftige heren met een aangenaam uiterlijk, die nu, met hun hoed in de hand, in Scrooge’s kantoor stonden. Ze droegen boeken en papieren onder hun arm en bogen voor Scrooge.

‘Scrooge en Marley, als ik het goed heb?’ vroeg een van de heren, terwijl hij zijn lijst raadpleegde.

‘Heb ik het genoeg te spreken met meneer Scrooge of met meneer Marley?’

‘Meneer Marley is al zeven jaar dood,’ antwoordde Scrooge. ‘Hij stierf vandaag precies zeven jaar geleden.’

De man overhandigde zijn geloofsbrieven⁴ en richtte het woord tot Scrooge: ‘We twijfelen er niet aan dat zijn vrijgevigheid prima vertegenwoordigd kan worden door zijn achtergebleven compagnon.’

Dat was zeker het geval, ze hadden samen altijd op één lijn gezeten. Maar bij het onheilspellende woord ‘vrijgevigheid’ fronste Scrooge zijn wenkbrauwen, schudde zijn hoofd en gaf de geloofsbrieven terug.

‘Tijdens deze feestelijke periode van het jaar, meneer Scrooge,’ zei de man, terwijl hij er een pen bij pakte, ‘is het meer dan ooit gewenst dat men een kleine donatie geeft aan de armen en behoeftigen, die het tegenwoordig zwaar hebben. Vele duizenden kunnen niet eens in hun eerste levensonderhoud voorzien en honderdduizenden zouden graag wat van die kleine dingen in het leven hebben waarmee ze het zich wat aangenamer zouden kunnen maken, meneer.’

‘Zijn er dan geen gevangenen?’ vroeg Scrooge.

‘Er zijn zat gevangenen,’ zei de man, terwijl hij zijn pen weer neerlegde.

‘En de werkhuizen van de staat⁵?’ wilde Scrooge weten. ‘Zijn die er nog?’

‘Ja, die zijn er nog,’ zei de man. ‘Maar ik wou dat ik kon zeggen dat ze overbodig waren.’

‘Dus de tredmolen⁶ en het bedelverbod zijn beide nog in werking?’ vroeg Scrooge.

‘Die zijn allebei nog in volle werking, meneer.’

‘Oh, ik schrok al. Door wat u eerst zei, dacht ik dat iemand ze plots had afgeschaft, terwijl ze juist zo nuttig zijn,’ zei Scrooge. ‘Ik ben blij dat dit niet het geval is.’

‘Wij hebben de indruk dat ze de mensen nauwelijks Christelijke vreugde voor lichaam of geest verstrekken,’ antwoordde de man. ‘Daarom streeft een aantal van ons naar een fonds zodat we voor de armen wat vlees, drinken en kolen kunnen kopen. We kiezen deze tijd, boven alle andere, omdat juist nu de vraag om hulp scherp wordt aanvoeld en het gevoel van overvloed ons verheugt. Welk bedrag mag ik voor u opschrijven?’

‘Niets!’ antwoordde Scrooge.

‘U wilt graag anoniem blijven?’

‘Ik wil graag met rust gelaten worden,’ zei Scrooge. ‘Aangezien u vraagt wat ik wil, heren, is dat mijn antwoord. Ik doe zelf ook niet vrolijk met Kerst en ik kan het mezelf niet veroorloven om klaplopers vrolijk te maken. Ik steun de inrichtingen die ik daarnet al noemde; ze kosten genoeg en degenen die het slecht hebben dienen daar naartoe te gaan.’

⁴ Legitimatie en bewijs van bevoegdheid om te mogen collecteren.

⁵ Een soort Leger des Heils, maar dan een armzalige en uitbuitende versie hiervan.

⁶ Een vorm van taakstraf, waarbij personen met hun lichaam een molen moesten aandrijven, geïntroduceerd als zwaar werk in 1817, afgeschaft in 1898.

‘Velen kunnen er niet eens heen en vele anderen zouden liever sterven.’

‘Als ze liever willen sterven,’ zei Scrooge, ‘laat ze dat dan doen en op die manier de overbevolking verminderen. Neem het me overigens niet kwalijk dat ik dat niet wist.’

‘Maar u had het kunnen weten,’ merkte de man op.

‘Het zijn mijn zaken niet,’ antwoordde Scrooge terug. ‘Een man heeft al genoeg aan zijn eigen zaken en dan zou ik me ook nog eens moeten bemoeien met die van anderen? Met de mijne heb ik het al druk genoeg. Goedemiddag, heren!’

De heren zagen duidelijk dat het nutteloos zou zijn om hem te overtuigen van hun zaak en ze vertrokken. Scrooge hervatte zijn werk met een verhoogd gevoel van eigenwaarde en hij verkeerde in een beter humeur dan gebruikelijk voor hem was.

Inmiddels werden de mist en duisternis zo dik, dat overal mensen met brandende fakkels verschenen, die aanboden om tegen betaling voor de rijtuigen uit te lopen en deze zo te begeleiden op hun weg. De oude kerktoren, waarvan de norske, oude klok door een gotisch venster in de muur altijd heimelijk op Scrooge neerkeek, werd onzichtbaar. Hij sloeg de uren en kwartieren in de wolken, gevolgd door trillende nagalmen, die klonken alsof zijn tanden in zijn bevroren hoofd klapperden. De kou werd venijnig. In de hoofdstraat, op de hoek met de steeg, herstelden enkele arbeiders de gasleidingen. Ze hadden een groot vuur in een korf aangestoken, waar een aantal armoedige mannen en jongens omheen was komen staan. Ze warmden hun handen en knipperden in vervoering met hun ogen tegen de gloed. Aan de waterkraan, die aan haar eenzaamheid werd overgelaten, bevroor onmiddellijk het overstromende water, dat in grimmig ijs veranderde. Het heldere licht van de winkels, waar hulsttakjes en bessen knetterden in de hitte van de etalageverlichting, deed bleke gezichten blozen wanneer ze voorbij liepen. Poeliers en kruideniers toonden een bont tafereel: een glorieus schouwspel, waardoor het bijna niet te geloven was dat saaie zaken zoals onderhandelen en verkopen er nog iets mee te maken hadden. De burgemeester gaf in het chique Mansion House⁷ zijn vijftig koks en butlers opdracht om Kerstmis te vieren zoals het een burgemeestershuishouden betaamt. En zelfs de kleine kleermaker, die door de burgemeester afgelopen maandag nog voor vijf shillings was beboet, omdat hij dronken en bloeddorstig door de straten liep, roerde op zijn zolderkamer in de pudding voor de volgende dag, terwijl zijn magere vrouw met de baby de deur uitging om rundvlees te kopen.

Het werd nog mistiger en kouder. Als de goede Sint Dunstan⁸ de neus van de kwade geest slechts vluchtig had beroerd met deze doordringende, zoekende, bijtende kou, in plaats van met zijn eigen wapens, dan zou hij zeker net zo luid hebben gebruld.

De eigenaar van een schrale, jonge neus, beknaagd en beknabbeld door de hongerige kou zoals botten worden aangevreten door honden, bukte zich naar Scrooge's sleutelgat om hem te trakteren op een kerstlied. Maar al bij de eerste tonen van

“God bless you, merry gentleman!

⁷ Het officiële verblijf van de burgemeester van Londen, gebouwd in 1739 - 1753.

⁸ Een Engelse aartsbisschop (924–988) die beweerde dat de duivel hem had proberen te verleiden met een leven vol ijdel plezier, waarop hij met een gloeiendhete nijptang de duivel bij zijn neus greep en hem zoveel pijn bezorgde, dat diens gebrul kilometers ver te horen was.

May nothing you dismay!"

greep Scrooge met zo'n energiek gebaar naar zijn liniaal, dat de zanger er in paniek vandoor ging, het sleutelgat overlatend aan de mist en de vorst, die sympathieker waren dan Scrooge.

Eindelijk brak het uur aan waarop het kantoor moest worden gesloten. Met tegenzin gleed Scrooge van zijn kruk af en gaf daarmee dit feit stilzwijgend te verstaan aan de klerk in zijn kleine hokje, die onmiddellijk zijn kaars doofde en zijn hoed op zette.

'Ik neem aan dat je morgen de hele dag vrij wilt hebben?' vroeg Scrooge.

'Als dat u uitkomt, meneer.'

'Het komt me *niet* uit,' zei Scrooge, 'en het is ook niet eerlijk. Als ik er een halve kroon voor inhiel, dan zou je jezelf nog tekort gedaan voelen ook.'

De klerk lachte flauwtjes.

'En toch,' zei Scrooge, 'vind je niet dat ik tekort gedaan word, terwijl ik je een dag loon moet betalen voor niets doen.'

De klerk merkte op dat het maar eenmaal in het jaar voorkwam.

'Een slap excuus om iedere vijfentwintigste december iemands zak te rollen!' zei Scrooge, terwijl hij zijn overjas tot zijn kin dichtknoopte. 'Maar ik neem aan dat ik geen keus heb. Zorg dat je hier overmorgen extra vroeg bent.'

De klerk beloofde dat hij dat zou doen en Scrooge liep met een grom naar buiten. Het kantoor was in een oogwenk gesloten. De klerk, bij wie de lange einden van zijn witte das om zijn middel wapperden – een overjas had hij niet –, gleed in Cornhill⁹, aan het einde van een rij jongens, wel twintig keer over een glijbaantje, ter ere van het feit dat het Kerstavond was. Daarna rende hij zo hard als hij kon naar zijn huis in Camden Town¹⁰ om daar vervolgens blindemannetje te spelen.

Scrooge gebruikte zijn sobere maaltijd in de armoedige herberg waar hij vaker kwam, en nadat hij er alle kranten gelezen had, bracht hij de rest van de avond door met bladeren in zijn grootboek. Vervolgens ging hij naar huis om te slapen. Hij woonde op kamers die ooit hadden toebehoord aan zijn overleden compagnon. Het waren sombere kamers in een grimmig uitzienend, hoog gebouw op een binnenplaatsje waar het eigenlijk niets te zoeken had. Daardoor ontkwam men niet aan de gedachte dat het daar naartoe gerend moest zijn, toen het nog een piepklein huisje was en het verstoppertje speelde met de andere huizen, waarna het nooit meer de weg terug had weten te vinden. Inmiddels was het tamelijk oud en erg somber, want, op Scrooge na, woonde er niemand. De andere kamers waren allemaal verhuurd als kantoorruimtes. Het binnenplaatsje was zo donker dat zelfs Scrooge, die daar iedere steen kende, er met zijn handen tastend zijn weg moest zoeken. De dikke mist en ijzel hingen rond de oude, zwarte toegangspoort van het gebouw, zodat het leek alsof de Geest van het Weer er treurig peinzend op de drempel zat.

⁹ Een bekende doorgang in de Londense wijk Cheapside, die zijn naam verkreeg door de maïsmarkt die er vroeger werd gehouden.

¹⁰ Ooit een voorstad, nu een wijk in Londen.

Nu is het een feit dat er helemaal niets bijzonders was aan de klopper op de deur, behalve dan dat hij erg groot was. Bovendien is het een feit dat Scrooge hem iedere morgen en iedere avond gezien had, al zolang hij daar woonde. En nog een feit is dat Scrooge de minste verbeeldingskracht had van iedereen in de Londense binnenstad. Hij had zelfs nog minder verbeeldingskracht dan het gemeentebestuur, de wethouders en de leden van de stadsgilden, wat best een gedurfde uitspraak is. Laten we er ook rekening mee houden dat Scrooge niet één gedachte meer aan Marley had geschonken sinds hij de naam van zijn zeven jaar eerder overleden compagnon die middag even had genoemd. En laat iemand mij dan uitleggen – als dat kan – hoe het kon gebeuren dat Scrooge, terwijl hij zijn sleutel in het slot van de deur stak, in de deure klopper, zonder dat deze tussentijds enige verandering had ondergaan, geen deure klopper zag, maar Marley's gezicht!

Marley's gezicht. Het was niet in een ondoordringbare schaduw gevangen, zoals de andere objecten op de binnenplaats, maar er hing een lichte gloed omheen, als om een bedorven kreeft in een donkere kelder. Het zag er niet boos of dreigend uit, maar het keek naar Scrooge zoals Marley altijd naar hem keek: met zijn spookachtige bril op zijn spookachtige voorhoofd geschoven. Zijn haren wapperden wonderlijk, als op een ademtocht of hete lucht, en zijn ogen, hoewel wijd open, waren volmaakt bewegingsloos. Dat, en zijn lijkkleurige teint, maakten dat hij er afgrijselijk uitzag, hoewel de afgrijselijke uitstraling van het gezicht eerder onbewust leek te zijn, dan dat zijn uitdrukking zo bedoeld was.

Terwijl Scrooge's ogen op dit verschijnsel gericht bleven, werd het opnieuw een deure klopper.

Het zou een leugen zijn om te zeggen dat hij niet geschrokken was, of dat zijn hart niet in zijn keel zat na het zien van dat verschrikkelijke beeld. Hij had nog nooit zoiets meegemaakt. Maar hij legde zijn hand weer op de sleutel die hij had losgelaten, draaide hem krachtig om, liep naar binnen en stak zijn kaars aan.

Voordat hij de deur dicht deed, bleef hij even besluiteloos staan en hij keek voorzichtig achter de deur, alsof hij half verwachtte te worden opgeschrikt door de aanblik van Marley's pruike staartje, dat naar de gang uitstak. Maar hij zag niets aan de achterkant van de deur, met uitzondering van de bouten en moeren waarmee de klopper vastzat, dus zei hij 'Poeh, Poeh!' en sloeg de deur met een knal dicht.

Het geluid rolde door het huis als de donder. Iedere kamer boven en ieder vat in de kelder van de wijnhandelaar beneden bleek met een eigen, aparte echo terug te galmen. Maar Scrooge was er de man niet naar om bang te worden voor echo's. Hij vergrendelde de deur en liep door de hal de trap op en nog langzaam ook. Terwijl hij naar boven ging, trimde¹¹ hij de kaars.

Men zegt weleens dat je een koets met zes gespannen paarden een stevige, oude trap op kunt laten rijden, of dat je die met gemak door de mazen van een nieuwe wet jaagt, zoals het spreekwoord luidt. Wat ik eigenlijk bedoel te zeggen, is dat je hier zelfs een

¹¹ De lont korter maken, soms ook snuiten genoemd, tot hij zo'n 5 mm lang is, om te voorkomen dat hij zwarte walmen afgeeft.

lijkwagen de trap op gekregen had. In de breedte bovendien, met de disselboom¹² naar de muur en de deur naar de kant van de leuning. Dat zou gemakkelijk zijn gegaan, de trap was er breed genoeg voor. Misschien was dat ook de reden dat Scrooge dacht dat hij in de duisternis een lijkwagen voor zich uit zag rijden. Een half dozijn straatlantaarns kon de trap nog niet goed verlichten, dus u kunt aannemen dat het er vrij donker was met alleen Scrooge's vetkaars.

Scrooge ging naar boven, zonder zich er verder druk om te maken. De duisternis was goedkoop en daar was Scrooge op gesteld. Maar voordat hij zijn zware deur sloot, controleerde hij eerst alle kamers om te zien of alles in orde was. Hij kon zich het gezicht van Marley net genoeg herinneren om dat te willen doen.

Woonkamer, slaapkamer, rommelkamer: alles was zoals het zijn moest. Niemand onder de tafel, niemand onder de bank, een klein vuurtje in de haard. Lepel en schotel lagen al klaar en een klein pannetje met pap (Scrooge had een koutje gevat) stond op het fornuis. Niemand onder het bed, niemand in de kast, niemand in zijn kamerjas, hoewel die in een verdachte houding aan de muur hing. De rommelkamer was zoals altijd: een oud haardscherm, oude schoenen, twee vismanden, een wastafel op drie poten en een pook.

Volkomen gerustgesteld deed hij zijn deur dicht en sloot zichzelf op; hij deed zelfs het dubbele nachtslot erop, wat niet zijn gewoonte was. Nadat hij zich ervan verzekerd had dat hij veilig was voor allerlei verrassingen, deed hij zijn kleding uit en schoot in zijn kamerjas en sloffen, zette zijn slaapmuts op en ging bij het vuur zitten om zijn pap te eten.

Het was inderdaad maar een heel klein vuurtje, niets voor zo'n bitterkoude nacht. Hij moest er dichtbij kruipen en zich er overheen buigen om maar het minste gevoel van warmte te kunnen onttrekken aan dit handjevol brandstof. De schouw was al oud: lang geleden gebouwd door een Hollandse koopman en rondom afgezet met schilderachtige Hollandse tegeltjes, die taferelen uit de Bijbel voorstelden. Er waren Kaïns en Abels, dochters van farao's, koninginnen van Sheba, boodschappen brengende engelen die uit de lucht neerdaalden op wolken alsof het veren bedden waren. Er waren Abrahammen en Balthazars, apostelen die varende in een botervlootje de zee kozen en nog honderden figuren om zijn aandacht bezig te houden, maar toch kwam dat gezicht van Marley, al zeven jaar dood, terug en slokte, net als de staf van de profeet¹³, alles op. Als iedere lege tegel het vermogen had gehad om een beeld uit de verwarde gedachten van Scrooge te laten zien, dan had op elk tegeltje een afbeelding van het gezicht van de oude Marley gestaan.

'Onzin!' zei Scrooge en hij wandelde door de kamer.

Na een paar keer op en neer te hebben gelopen, ging hij weer zitten. Terwijl hij zich achterover in de stoel liet vallen, viel zijn blik toevallig op een bel, die in de kamer hing maar al lang niet meer in gebruik was. De bel stond, om een reden waar niemand meer weet van had, in verbinding met een kamer op de hoogste verdieping van het gebouw. Scrooge werd bevangen door een vreemde, onverklaarbare angst, toen hij tot zijn grootste verbazing zag dat deze bel begon te bewegen. In het begin zwaaide de bel zo zachtjes heen en weer dat

¹² Een houten of metalen balk die bij een twee- of vierspan wordt gebruikt om de (lijk)koets te trekken.

¹³ Exodus 7, vers 8-12.

deze nauwelijks te horen was, maar al snel begon ze harder te luiden en luidden alle bellen in het huis erop los.

Dit duurde misschien een half minuutje, of een minuut, maar het leek wel een uur. De bellen stopten even abrupt als ze waren begonnen: allemaal tegelijk. De plotselinge stilte werd gevolgd door een rammelend geluid dat van ver beneden kwam. Het klonk alsof iemand een zware, ijzeren ketting over de vaten in de kelder van de wijnhandelaar trok. Scrooge herinnerde zich dat er van geesten in spookhuizen werd beweerd dat ze soms kettingen met zich mee sleepten.

De kelderdeur vloog met een dreun open, waardoor het kabaal ineens veel luider klonk. Toen kwam het geluid van rammelende kettingen de trap op, waarna het recht op zijn deur af kwam.

‘En toch is het onzin!’ zei Scrooge. ‘Ik weiger het te geloven.’

Maar hij verschoot toch van kleur, toen de verschijning zonder ook maar één moment stil te houden dwars door de zware deur kwam en voor zijn ogen de kamer in zweefde. Het dovende vlammetje leefde plots op, alsof het ‘Ik ken hem, het is Marley’s geest!’ riep, voordat het weer in elkaar zakte.

Hetzelfde gezicht, helemaal hetzelfde. Marley met zijn pruikstaartje, zijn gebruikelijke vest, spanbroek¹⁴ en laarzen, waarvan de kwastjes omhoog stonden, net zoals zijn pruikstaartje, zijn jaspanden¹⁵ en het haar op zijn hoofd.

De ketting die hij met zich meesleepte was om zijn middel geslagen. De lange lengte omwond hem als een staart. En (zoals Scrooge van dichtbij kon zien) was hij gemaakt van geldkistjes, sleutels, hangsloten, grootboeken, akten en zware, stalen bankkluisen. Marley’s lichaam was doorzichtig, zodat Scrooge dwars door zijn vest heen kon kijken en de twee knopen achter op zijn jas, boven de jaspanden, kon zien. Scrooge had al vaak horen zeggen dat Marley geen hart had, maar hij had het nooit geloofd, tot nu.

Nee, hij geloofde het nog steeds niet. Hoewel hij dwars door het spook heen kon kijken en hem vlak voor zich zag staan. Hoewel hij de huiveringwekkende kou voelde vanuit die dode, ijsskoude ogen. Hoewel hij zelfs, tot in detail, de weefstructuur van de doek kon zien, die om zijn hoofd en kin gebonden zat en die hij nog niet eerder had opgemerkt. En toch geloofde hij nog steeds niet wat hij zag en voelde. Hij bleef vechten tegen zijn zintuigen.

‘Wat betekent dit?’ vroeg Scrooge bars en afstandelijk als altijd. ‘Wat wil je van me?’

‘Veel!’ Marley’s stem, geen twijfel mogelijk.

‘Wie ben je?’

‘Vraag mij liever wie ik wás.’

‘Wie was je dan?’ vroeg Scrooge, zijn stem verheffend. ‘Je bent nogal precies, voor een geest.’ Hij had ‘spook’ willen zeggen, maar vond ‘geest’ toch gepaster.

‘Bij leven was ik Jacob Marley, jouw compagnon.’

‘Kun je... Kun je gaan zitten?’ vroeg Scrooge, terwijl hij hem vragend aankeek.

‘Dat kan ik.’

¹⁴ Soort maillot-achtige broek.

¹⁵ De achterflappen onderaan een mannenjas.

‘Doe het dan.’

Scrooge stelde die vraag, omdat hij niet zeker wist of een geest, die zo doorzichtig was, wel in staat was om er een stoel bij te pakken. Hij was bang dat dit tot een gênante situatie zou leiden, wanneer dit voor hem onmogelijk zou blijken te zijn. Maar de geest ging aan de andere kant van de open haard zitten, alsof dit dagelijkse kost voor hem was.

‘Je gelooft niet in mij,’ merkte de geest op.

‘Inderdaad,’ zei Scrooge.

‘Welk bewijs van mijn bestaan heb je nodig, behalve dat van je zintuigen?’

‘Ik weet het niet,’ zei Scrooge.

‘Waarom twijfel je aan je eigen zintuigen?’

‘Omdat,’ zei Scrooge, ‘de kleinste dingen ze kunnen beïnvloeden. Een kleine maagstoring maakt ze al onbetrouwbaar. Je kunt wel een onverteerd hapje rundvlees zijn, een lepeltje mosterd, een kaaskorstje, een visgraat die is blijven steken. Je komt eerder voort uit een halfgare aardappel, dan uit de aarde, wat je ook mag zijn!’

Scrooge was niet zo’n grappenmaker en ook nu stond zijn hoofd niet naar grapjes. De waarheid was dat hij gevat probeerde te zijn, om zo zichzelf af te leiden. Op die manier hoopte hij zijn angst te bedwingen, want de stem van het spook verstijfde het merg in zijn botten.

Scrooge had het gevoel dat het stille staren in die glazige ogen, al was het maar voor een paar seconden, hem helemaal van zijn stuk zou brengen. Er ging bovendien iets verschrikkelijks uit van het spook; een eigen, helse sfeer. Scrooge kon het zelf niet voelen, maar het was toch duidelijk aanwezig, want hoewel de geest volkomen roerloos zat, bewogen zijn haren, zijn jaspanden en kwasten nog steeds, als door hete lucht uit een oven.

‘Zie je deze tandenstoker?’ vroeg Scrooge, snel terugkerend tot de aanval, om de reden die ik net al aangaf. Scrooge probeerde, al was het maar voor een seconde, de steenkoude blik van de geest van zich af te leiden.

‘Die zie ik,’ antwoordde de geest.

‘Je kijkt er niet naar,’ zei Scrooge.

‘En toch zie ik hem,’ zei de geest.

‘Goed,’ ging Scrooge verder, ‘ik hoef die maar door te slikken en ik word voor de rest van mijn leven achtervolgd door een leger monsters, allemaal ontsproten aan mijn eigen verbeelding. Onzin, zeg ik je. Onzin!’

Bij deze woorden slaakte de geest een vreselijke gil en begon zo wild en huiveringwekkend met zijn ketting te rammelen, dat Scrooge zich stijf aan zijn stoel moest vastklampen om niet flauw te vallen. Maar hoeveel groter was zijn schrik, toen het spook, alsof het binnen te warm was, de doek van zijn hoofd begon te wikkelen, waardoor zijn onderkaak tot op zijn borst openviel.

Scrooge liet zich op zijn knieën vallen en vouwde zijn handen voor zijn gezicht.

‘Heb genade!’ riep hij. ‘Verschrikkelijke verschijning, waarom val je me lastig?’

‘Man van de wereld,’ reageerde de geest, ‘geloof je in mij, of niet?’

‘Ik geloof in je,’ zei Scrooge. ‘Ik moet wel. Maar waarom dwalen er geesten op aarde en waarom komen ze naar mij toe?’

‘Het is ieder mens verplicht,’ antwoordde de geest, ‘dat hij zich met zijn ziel en zaligheid onder zijn medemensen begeeft, ver weg en dichtbij, en hen op zoveel mogelijk manieren raakt. En wanneer de ziel niet tijdens het leven mag reizen, dan is die ziel veroordeeld dit na de dood te doen. Hij is gedoemd over de wereld te dwalen – oh, wee mij! – en getuige te zijn van zaken waar hij niet meer in kan delen, maar op aarde wel in had kunnen delen om gelukkig te zijn.’

Opnieuw slaakte de geest een kreet, rammelde met zijn ketting en wrong zijn schimmige handen.

‘Je bent geboeid,’ zei Scrooge bevend. ‘Vertel me waarom.’

‘Ik draag de ketting die ik tijdens mijn leven heb gesmeed,’ antwoordde de geest. ‘Ik heb hem zelf gemaakt, schakel voor schakel. Meter voor meter. Uit mijn eigen, vrije wil gordde ik hem om en uit mijn eigen, vrije wil droeg ik hem. Komt dit model je niet bekend voor?’